

## Iz literarne delavnice Lojzeta Kovačiča\*



Lojze  
Kovačič

### MLADIM NA POT

Človek skuša svoje misli, svoja občutja oblikovati, ko mu oboje še hodi po glavi, kot megla; pogosto brez besed, misel in občutje sta še nefinalizirani, naturalistični, odprti v brezkončno perspektivo. Ko se pogovarja ali komu piše, tedaj šele rabi določen izbor besed in svoj nadzor nad njimi. Višja stopnja je, ko hoče svoje misli, občutja, doživetje, v katere je bil vpleten, zapisati (npr. v dnevniku) z distanco, da bi videl, kakšna so videti, kadar opisana in opredeljena stojijo na papirju. To pa je že ustvarjanje: človek se razdeli na dve polovici, prva je tista, ki je stvari doživela, druga ona, ki jih oblikuje in beleži v posebnem umetnem zaporedju, kakršno terja organizem knjižnega dela. To pa je natanko stvar, ki jo počnemo v *Književni delavnici*: skušamo si priti na jasno, kaj je avtor določene pesmi, pripovedi, eseja *hotel* povedati in kaj je *nastalo* iz tega. (Pripomniti moram, da delavnico obiskujejo ljudje različnih starosti, narodnosti, konfesij, poklicev – dijaki, študentje, tovarniški tehnologi, obratovodje, ljudje na podiplomskem studiju, delavci, trgovski pomočniki, lesarski tehniki, pismonoše, dipl. ekonomisti.) Sestajamo se dvakrat mesečno (po 4 ure) in tedaj pretresamo naša nadvse nasprotujoča si mnenja o prebranem besedilu. Avtor namreč vsakič razdeli kolegom po pet kopij svojega dela; kdaj je teh avtorjev pet, osem ali celo deset. Med enim in drugim shajanjem tekste prebiramo in zapisujemo svoja opažanja. Ker pa vemo, da je človek le redkokdaj odprt za določene misli, občutja, slogovne posebnosti, probleme, mi pa hočemo in moramo biti pravični do avtorja in njegovega dela, besedila zmeraj malo drugače preberemo (ob različnih dnevnih ritmih, urah, razpoloženjih); enkrat se nam dozdeva tekst prisrčen, drugič odmišljen, tretjič pa se nam mogoče odpre (tekst sam ali bralec). Včasih celo učinkuje kot zdravilo. Naš kritični bralec si zabeleži prostor, čas, počutje, v katerem se je nahajal, ko mu je besedilo enkrat povedalo to, drugič ono, tretjič spet nekaj protivnega: to je koristno za »recenzenta«, ker z esejističnim zapisom artikulira svoje etično in estetsko senzibilnost. Tako torej zvemo, preprosto rečeno, kateremu trenutku v življenju, objektivnemu ali subjektivnemu, je tekst tako rekoč napisan na kožo. Seveda pa nam avtor, ko nam razkrije, kaj je *hotel* povedati s svojim besedilom, pogosto označi nekaj povsem tretjega, nenadejanega; tako se čarni krog, v katerem ni nič določljivo, razpira dalje. Na začetku, ko smo ustanovili prvo književno delavnico (1976), so obiskovalci dobivali tudi domače naloge, kot slogovne, tehnične, inovacijske vaje, fragment, miselne vprašalnike, kolektivne in individualne spise o istem dogodku ali snovi. Zadnje leto smo to opustili, ker je obiskovalce delavnice preveč spominjalo na šolsko torturo, ki je z mistifikacijo književnosti gradila odpor do nje in hkrati uspešno dušila vsako svobodnejšo interpretacijo, kritiko in analizo pri učencih. (Te navlake, mimogrede rečeno, skoraj da ni mogoče postrgati

\* Naslov je izbral urednik.

z ljudi, kot tudi ne slabe govorne tehnike.) Za zdaj smo ostali le še pri *Katalogu*, to je preprostem seznamu stvari, ki se nam zdijo lepe, razburljive ali odurne, ki nas veselijo, bodisi žalostijo, kot tudi kataloge različnih razpoloženj, znosnih, nevzdržnih, pri razgledih po vtisih, katerim zavestno oviramo pot vase ali pa so po naši meri, se pravi, da smo zanje odprti oziroma katerim hočeš nočeš ne moremo in ne smemo ubežati ali podleči. (Smoter kataloga je čist: znajti se v svetu vtisov in vplivov, spoznati samega sebe). Vendar celo tak preprost seznam ali prav zato, ker je tako preprost, terja od vsakega hudo duhovno telovadbo in je za marsikoga nepremostljiva ovira.

Obstaja osnovni postulat pri ustvarjanju: Nobeno delo ne sme in ne more biti slabše od svojega ustvarjalca. Drugače povedano: Nikoli ne vprašujemo sebe ali druge po tem, ali si to stvar dobro ali slabo napisal. Sprašujemo edinole: Si dal vse iz sebe? Si si tako rekoč srce »izpisal iz prsi«? Si se trudil, da so zagorele vse tvoje zvezde?

To pa so vprašanja, ki si jih tako in tako zastavlja vsak pri slehernem svojem delu ali podvigu.

Zahvaljujem se Cirilu Zlobcu za objavo prve literarne delavnice.